

НАЦИОНАЛЕН ОСИГУРИТЕЛЕН ИНСТИТУТ

ИНФОРМАЦИОНЕН БЮЛЕТИН

ГОДИНА XIX, Брой 2, 2019

web: www.nssi.bg

СЪДЪРЖАНИЕ

На фокус

Валентин Гаджев, директор на ТП на НОИ - Смолян: „Със съвместните усилия на институциите предотвратихме сериозни щети за държавното обществено осигуряване“.....3

Статистика

Динамика на разходите за паричните обезщетения за безработица – 2014-2018 г.....6

Анализ

Изпълнение на бюджета на ДОО за първите три месеца на 2019 г.....12

Арена

Обновеният футболен тим на НОИ запази престижното си класиране в традиционния турнир между европейски осигурителни институции.....14

Поглед в бъдещето

Възможно ли е постигане на универсална социална защита до 2030 г.?.....19

НОИ

На фокус

Валентин Гаджев, директор на ТП на НОИ - Смолян: „Със съвместните усилия на институциите предотвратихме сериозни щети за държавното обществено осигуряване“

Европейските регламенти са призвани да създадат условия за координация на осигурителните системи на държавите-членки на Европейския съюз. Има хиляди българи, които съвестно работят в чужбина и се обезщетяват заслужено. Териториалното поделение на Националния осигурителен институт (ТП на НОИ) в Смолян обаче имаше челен сблъсък с целенасочени и очевидно планирани действия за ощетяване на бюджета на държавното обществено осигуряване (ДОО). Служителите там успяха да локализируют, да проучат и да предприемат адекватни действия, за да предотвратят неоснователни изплащания на средства от бюджета на ДОО. В доста случаи е налице окончателен акт, който представлява съдебна практика на най-висшата съдебна инстанция и като такъв е задължителен за всички съдилища.

Валентин Гаджев, директор на ТП на НОИ - Смолян

Не става да работиш в Испания, без да напуснеш Неделино

Към края на 2017 г. в ТП на НОИ – Смолян едновременно, с организиран транспорт и на големи групи започват да се търпят лица, които желаят да подадат заявление за отпускане на обезщетение за безработица след работа в чужбина. Ред обстоятелства привличат вниманието на експертите в Смолян.

Енчо Зотев, началник на сектор „Краткосрочни плащания“: „Направи ни впечатление, че всички лица са от Неделино или по някакъв начин са свързани с това населено място, идват с микробуси, за да се регистрират, били са служители на един и същ работодател и периодът им на осигуряване в Испания е кратък, от порядъка на 10-14 дни. По тази причина бяхме длъжни да започнем своите проучвания.“

Така, още в първите дни на 2018 г. започват проверки дали тези лица наистина са извършвали тази дейност. Групата на съмнителните кандидати за обезщетение за

Енчо Зотев, началник на сектор „Краткосрочни плащания“

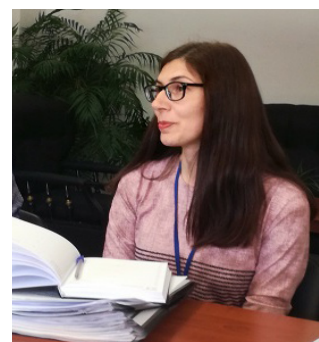
безработица първоначално от 39 души, нараства на 53. Ключов етап от проверката е удостоверяването кога лицата са напуснали и са се връщали в страната и дали въобще са го правили, както и дали има съответствие между периода на осигурена заетост, което лицето е посочило в заявлението, и тези дати. В сътрудничество с Главна дирекция „Национална полиция“ е установено, че от въпросните 53 души само четирима имат съответствие между датите на влизане и излизане от страната. „Имаше случай, при който за три дни лицето е отишло до Испания, върнало се е с микробус през ГКПП „Гюешево“, а желае да удостовери период на осигуряване за 10 дни. В други случаи лицата изобщо не са напуснали България в периода им на „работа“ в Испания“, добавя Карамфилка Чолакова, началник на отдел „Краткосрочни плащания и контрол“.

Карамфилка Чолакова, началник на отдел „Краткосрочни плащания и контрол“

Получената информация е основание ТП на НОИ да постанови спиране на производството по отпускане на обезщетение за безработица на 22 лица. Спряно е плащането на вече отпуснати обезщетения. Предотвратени са щети за държавното обществено осигуряване в рамките на 594 757 лв., като 357 839 лв. въобще не са изплатени, а другата част ще бъде възстановена от неправомерно получилите сумите. Част от гражданите обжалват разпореденията за спиране на изплащането или прекратяване на отпускането. Към настоящия момент са налице 34 броя решения на ВАС в полза на НОИ, т.е. съдът е приел, че извършеното спиране на плащанията на обезщетения за безработица на лицата е законосъобразно и потвърждава решенията на първоинстанционния административен съд, чиято аргументация акцентира върху разминаването между посочения период на заетост и влизанията и излизанията от страната. При едно конкретно дело съдът отбелязва интригуващия факт, че лице с последен работен ден в Испания 14 декември се е прибрало в България на 4 декември. „Оставяйки в сила разпоредянето, с което е спряно производството по изплащане на парично обезщетение за безработица на настоящия жалбоподател директорът на ТП на НОИ град Смолян е постановил един правилен и законосъобразен административен акт“, гласи част от решението „в името на народа“.

Коментарът на директора на териториалното поделение Валентин Гаджев е: „Случаите са идентични и касаят прилагането на Регламент 883/2004 г., който урежда координацията между различните осигурителни системи на държавите в ЕС. За да се стигне до справедливите решения на независимия български съд непременно следва да подчертаем координацията между различните институции – нашето поделение, полицията, инспекцията по труда, между нас като териториално поделение и централното управление на НОИ. Мисля, че имаме важен съдебен прецедент и съдебна практика, която с решенията си напълно оправдава усилията и изразходвания експертен, човешки и дори емоционален ресурс за предотвратяване на опити за измами.“ Към всичко това директорът Гаджев добавя и още един много важен елемент – юристи с хъс, професионализъм и всеотдайност. ТП на НОИ е с шанса да ги има в лицето на юристконсултите на поделението – Светла Димова и Атанаска Чапкънова.

Атанаска Чапкънова, юристконсулт

Магазин с 50 лева дневен оборот осигурява на 2600 лева

Магазин за „всичко“ в родопско село - 50 лв. дневен оборот, сериозно текучество на служители, обаче до един осигурявани за кратко време на максималния осигурителен доход от 2600 лв. Тази картина се улавя в информационната система на НОИ и предизвиква проверка на осигурителя от ТП на НОИ - Смолян. Проверка, която достига го фрапиращи факти - счетоводителка, наета от собственичката на обекта, се превръща в „производител“ на фалшива заетост, като сама съставя неистински документи за трудови правоотношение с „наетите“ за кратки периоди от нея общо 26 лица с цел те да получат право на обезщетение за безработица на максимален размер. Собственичката на магазина декларира, че няма нищо общо с този опит за измама и източване на държавното обществено осигуряване. Вникването в казуса разплита, че срещу заплащане счетоводителката фиктивно назначава на високи заплати останали без работа по взаимно съгласие хора с цел да им осигури право за получаване на обезщетение с много по-висок размер и срок на получаване, отколкото им се полага. Реакцията: постановени са 22 разпоредения за недобросъвестно получено парично обезщетение за безработица. Те са оспорени от 12 лица, 11 са в полза на ТП на НОИ – Смолян, 1 производство е прекратено по процедурни съображения. Лицата са депозирали до ВАС 11 касационни жалби, като към настоящия момент са налице 4 решения в полза на НОИ,

1 решение се отменя и се връща за ново разглеждане от друг състав, а по останалите предстои произнасяне.

Изплатените обезщетения за безработица на лицата, за които е установено, че не са работили, са в размер на 116 909,62 лв. главница. По-голямата част от лицата са започнали да погасяват своето задължение, внесената сума към средата на юни т.г. е в размер на 37 242,81 лв. Предотвратено е неправомерно плащане на останалата част от отпуснатите обезщетения - 11 692 лв.

След тази проверка служителите на НОИ предприемат ревизия на плащанията и при други две фирми в същото селище, които ползват услугите на същата счетоводителка.

Собственикът на една от тях предлага следното невинно обяснение за 12 лица: "...назначени с цел да пороботят и да отидат на борсата...". „Пороботването“ води до обезщетения за безработица от над 50 000 лева. В Районен съд - Смолян, обаче са внесени 12 иски молби за обявяване на недействителност на трудовите договори. С решения на съда всички предявени иски са уважени, след което посочените решения са оспорени от лицата пред Окръжен съд – Смолян. Втората и последна инстанция е постановила 12 окончателни решения, всичките актове са в полза на ТП на НОИ – Смолян. В резултат, следва заличаване на данните за трудовите договори и периодите в осигуряване, което ще даде правно основание за издаване на разпореждания за възстановяване на недобросъвестно получени суми за парични обезщетения за безработица. Сумата, която ще бъде възстановена от лицата е в размер на 51 383,72 лв.

При другия осигурител се установява, че от общо 7 лица 5 никога не са работили във фирмата. Постановени са 3 разпореждания за недобросъвестно получено обезщетение, а за две от лицата - разпореждания за отказ за отпускане на обезщетение. Част от лицата вече са признали вината си и са започнали да погасяват своите задължения. Внесената сума към средата на юни т.г. е в размер на 2 467,97 лв. при 4 119,53 лв. главница. С постановените разпореждания за отказ е предотвратено и неправомерно плащане на останалата част от обезщетението - 16 193 лв.

Отново неделници в баналното, но скъпоструващото на държавата приключение – недействителни документи за стаж

Семейство от вече прочутото Неделино се оказва част от група от 7 пенсионери – четирима мъже и три жени, за които смолянското поделение на НОИ заведе дела за фалшиви документи за стаж. Началото е през ноември 2015 г., когато в ТП на НОИ – Смолян постъпва анонимен сигнал за няколко лица, които според подателя неправомерно са получавали пенсии за осигурителен стаж и възраст. „Става въпрос за представени недействителни документи за стаж и доход, издадени от вече несъществуващи осигурители, които доказват наличието на категориен стаж на тези лица. В действителност обаче те не само никога не са работили в посочените предприятия, но и не са живели в населеното място. Общото между тях е, че на базата на недействителните документи на всички им е отпусната висока пенсия“, обяснява Латинка Хаджийска, началник на отдел „Пенсии“. Подаден е сигнал до ОД на МВР – Смолян, откъдето идва информация, която съдържа данни за образувани досъдебни производства относно визираните в сигнала лица във връзка с представените от тях документи за пенсиониране за осигурителен стаж и доход във въпросните осигурители. През март 2017 г. с разпореждания са спрени личните пенсии за осигурителен стаж и възраст на седем лица. След познатата каскада с обжалвания административният съд е издал 6 решения полза на НОИ, вече потвърдени от ВАС. На лицата, които са злоупотребили, са повдигнати обвинения, като до този момент на четири от тях има решения за виновност за съзнателно ползване на неистински официални документи, едно производство е прекратено поради настъпилата смърт на лицето, за другите 2 случая предстои произнасяне. При окончателни осъдителни присъди, средствата в размер на 142 340 лева, ще бъдат възстановени от неправомерно получилите ги лица.

Латинка Хаджийска, началник на отдел „Пенсии“

Динамика на разходите за парични обезщетения за безработица

Настоящият анализ има за цел да проследи динамиката на разходите за парични обезщетения за безработица от държавното обществено осигуряване (ДОО) за периода 2014-2018 г. Анализът поставя акцент върху профила на получателите на парични обезщетения за безработица по Кодекса за социално осигуряване (КСО) в контекста на развитието на пазара на труда и някои по-важни нормативни промени, имащи отношение към определяне правото и размера на паричните обезщетения. Извън обхвата на анализа са обезщетенията, изплащани по чл. 230 и чл. 231 от Закона за отбраната и въоръжените сили на Република България.

Анализът търси отговор на въпроса защо, въпреки намаляващите нива на равнището на безработица в страната и рекордно ниския брой регистрирани в бюрата по труда безработни лица, разходите за парични обезщетения за безработица по КСО нарастват. От такава гледна точка, непосредствените задачи на анализа са: (1) да опише средносрочните тенденции в динамиката на разходите за парични обезщетения за безработица по КСО за периода 2014-2018 г.; (2) да идентифицира и обясни движещите фактори и непосредствените причини, стоящи зад тази динамика.

За нуждите на анализа са използвани данни от месечния статистически бюлетин „Регистрирани безработни лица с право на обезщетение“, публикуван от Националния осигурителен институт (НОИ) (<http://www.noi.bg/aboutbg/st/statistic/157-unemployment>). Тъй като данните в месечните бюлетини отразяват състоянието на информационната система на НОИ за отпуснатите и изплащани парични обезщетения за безработица към момента на подготовката им, са възможни разлики с информацията в системата към по-късен момент, в т.ч. и към момента на подготовка на настоящия анализ. Също така, използвани са данни от външни източници като Националния статистически институт (НСИ) и административната статистика на Агенцията по заетостта (АЗ).

Данните за броя на осигурените лица с парично обезщетение за безработица се отнасят за лицата с право на парично обезщетение за съответните периоди. Не е задължително този брой да съвпада с броя на лицата, на които е изплатено парично обезщетение за същия период. Това е така, тъй като според чл. 54в, ал. 1 от КСО, паричните обезщетения за безработица се изплащат ежемесечно през месеца, следващ този, за който се дължат, тоест няма пълно съвпадение между броя на лицата, имащи право на обезщетение през даден месец, и броя на лицата, на които са изплатени обезщетения през същия месец.

I. КРАТЪК ОБЗОР НА РАЗВИТИЕТО НА ИКОНОМИКАТА И ПАЗАРА НА ТРУДА В БЪЛГАРИЯ

Икономиката на България се развива възходящо. В последните четири години брутният вътрешен продукт (БВП) по съпоставими цени на предходната година нарастваше с над 3,0 на сто. През 2018 г. е отчетен икономически растеж от 3,1 на сто.

Икономическият растеж оказва благоприятно влияние върху основните показатели на пазара на труда. Във възрастовата група 15-64 г. броят на безработните лица намаля повече от два пъти в периода 2014-2018 г., а броят на заетите лица нарасна със 141,5 хил. души.

Доходите на наетите лица също нараснаха, като в последните години темповете на растеж се ускориха. По предварителни данни, през 2018 г. средната годишна заплата достигна до 13 621 лв., което е ръст от 9,4 на сто спрямо предходната година.

Табл. № 1. Основни икономически показатели и показатели, характеризиращи пазара на труда в България (2014-2018 г.)

Показател	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.
БВП – индекс на физическия обем към предходната година ^{а)}	101,8	103,5	103,9	103,8	103,1
Работна сила, хил. души (15-64 г.), в т.ч. ^{б)}	3 308,70	3 276,00	3 199,60	3 277,50	3 239,60
Заети лица, хил. души ^{б)}	2 927,40	2 973,50	2 954,30	3 073,40	3 068,90
Безработни лица, хил. души ^{б)}	381,3	302,5	245,3	204,1	170,8
Коефициент на икономическа активност (15-64 г.), в % ^{б)}	69	69,3	68,7	71,3	71,5
Коефициент на заетост (20-64 г.), в % ^{б)}	65,1	67,1	67,7	71,3	72,4
Коефициент на безработица (15 г. +), в % ^{б)}	11,4	9,1	7,6	6,2	5,2
Средна годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение (лв.) ^{в)}	9 860	10 535	11 379	12 448	13 621
темп на растеж на база предходната година (%)	6,0%	6,8%	8,0%	9,4%	9,4%

Източници:

а) НСИ, Национални сметки, БВП – Производствен метод – национално ниво.

б) НСИ, Наблюдение на работната сила.

в) НСИ, Годишна статистика на заетостта и разходите за труд, Средна годишна работна заплата на наетите по трудово и служебно правоотношение. Данните за 2018 г. са предварителни.

г) Собствени изчисления на база данните на НСИ за средната година работна заплата.

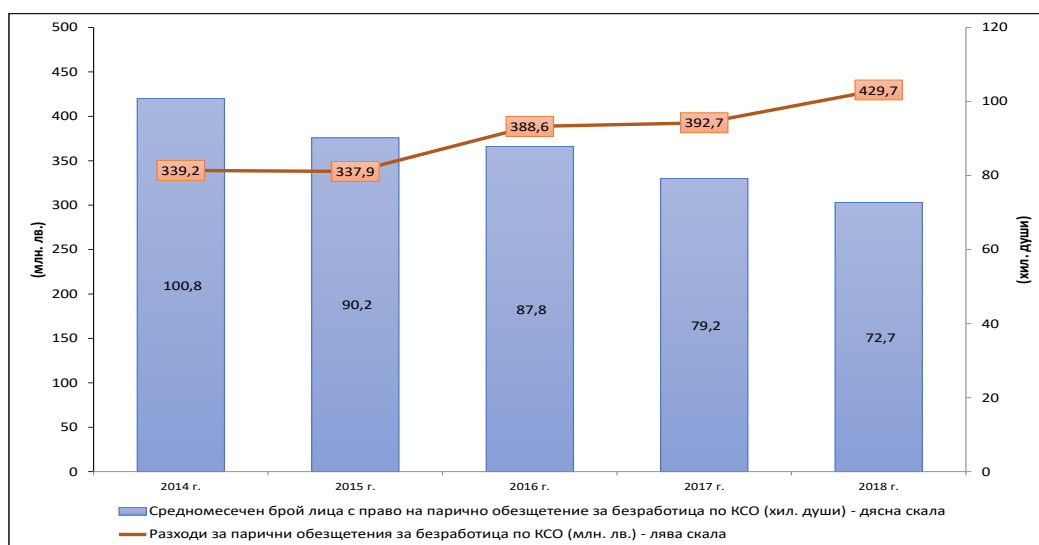
Тези тенденции в развитието на икономиката и на пазара на труда имаха като резултат рекордно нисък брой на регистрираните в бюрата по труда безработни лица. Според Агенцията по заетостта, през 2018 г. средномесечният брой на регистрираните безработни лица е бил 202 994 души, което е със 163 476 лица (44,6%) по-малко от броя през 2014 г. Повече от 50% е намалението в броя на регистрираните дълготрайно безработни лица (с продължителност на регистрацията над 12 месеца) – средномесечният им брой е намалял от 138 473 лица на 65 074 лица.

От гледна точка на ДОО, по-малкият брой на регистрираните в бюрата по труда безработни лица намалява кръга на онези, които потенциално могат да придобият право на парично обезщетение за безработица по КСО. От друга страна, ускоряващите се темпове на растеж на трудовите възнаграждения в страната водят до нарастване на осигурителния доход, от който се изчисляват размерите на обезщетенията.

II. ДИНАМИКА НА РАЗХОДИТЕ ЗА ПАРИЧНИ ОБЕЗЩЕТЕНИЯ ЗА БЕЗРАБОТИЦА ПО КСО

През 2018 г. разходите на ДОО за изплащане на парични обезщетения за безработица по КСО възлизат на 429,7 млн. лв. На годишна база е отчетен ръст от 9,4 на сто. В сравнение с 2014 г., разходите са нараснали с близо 91 млн. лв. или с 26,7 на сто.

От друга страна, следвайки тенденциите в намаление на регистрираните в бюрата по труда безработни лица, средномесечният брой на лицата с право на парично обезщетение за безработица по КСО също намалява. Ако през 2014 г. броят на лицата с право на ПОБ е бил 100,8 хил. души, то през 2018 г. е бил 72,7 хил. души (намаление с общо 28,1 хил. души или около 27,8 на сто).

Фиг. № 1. Разходи за и лица с право на парични обезщетения за безработица по КСО (2014-2018 г.)

Най-важната причина защо разходите на ДОО за парични обезщетения за безработица по КСО нарастват (въпреки намаляващия брой лица с право на парични обезщетения) е свързана с по-високия среден размер на паричното обезщетение. През 2018 г., средномесечният размер на обезщетението на лице с право на парично обезщетение възлиза на близо 478 лв., докато през 2014 г. то е било около 267 лв. Само за последната година средномесечният размер на обезщетението е нараснал с около 21 на сто, а за разглеждания период нарастването е почти със 79 на сто. От това е видно, че средномесечният размер на паричното обезщетение нараства с по-бързи темпове в сравнение с темповете на намаление на броя на лицата с право на парично обезщетение.

Табл. № 2. Динамика на средномесечния брой на лицата с право на парично обезщетение за безработица по КСО и средномесечния размер на обезщетението (2014-2018 г.)

Показател	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.
Средномесечен брой лица с право на парично обезщетение за безработица по КСО (хил. души) - дясна скала	100,8	90,2	87,8	79,2	72,7
абсолютен прираст при база предходната година (хил. души)	-	-10,6	-2,4	-8,6	-6,5
абсолютен прираст при база 2014 г. (хил. души)	-	-10,6	-13,0	-21,6	-28,1
темп на растеж при база предходната година (%)	-	-10,5%	-2,6%	-9,8%	-8,2%
темп на растеж при база 2014 г. (%)	-	-10,5%	-12,9%	-21,4%	-27,8%
Средномесечен размер на паричното обезщетение за безработица (лв.)	267	303	340	396	478
абсолютен прираст при база предходната година (хил. души)	-	35,3	37,8	55,3	81,9
абсолютен прираст при база 2014 г. (хил. души)	-	35,3	73,1	128,5	210,3
темп на растеж при база предходната година (%)	-	13,2%	12,5%	16,3%	20,7%
темп на растеж при база 2014 г. (%)	-	13,2%	27,4%	48,1%	78,7%

Забележка: Размерите са изчислени на база съвкупността на лицата с право на парично обезщетение за съответния период, а не на база на съвкупността на лицата, на които е изплатено парично обезщетение през съответния период.

Зад тенденцията на скокообразно увеличение на средномесечния размер на паричното обезщетение за безработица стоят интересни движещи фактори. Сред тях като най-важни могат да бъдат посочени следните:

(1) Нарастването на осигурителния доход на осигурените за фонд „Безработица“ лица. От направения кратък обзор на тенденциите в развитието на пазара на труда в България стана видно, че за разглеждания период е налице устойчиво нарастване на средната работна заплата за страната. Имайки предвид факта, че размерът на паричното обезщетение за безработица се изчислява като 60 на сто от среднодневното възнаграждение или среднодневния осигурителен доход, върху който са внесени или дължими осигурителни вноски за фонд “Безработица” на ДОО за последните 24 календарни месеца, предхождащи месеца на прекратяване на осигуряването, нарастването на трудовите възнаграждения води до по-висока база, от която се изчислява и размерът на обезщетението.

(2) Нормативните промени, имащи отношение към определяне на минималния и максималния размери на обезщетението. Считано от 1 януари 2018 г., минималният дневен размер на паричното обезщетение за безработица се увеличи от 7,20 лв. на 9,00 лв. (ръст от 25,0 на сто). В допълнение, от 2010 г. до 2018 г. нямаше максимален размер на паричното обезщетение за безработица (такова бе въведено от 1 януари 2018 г. в размер на 74,29 лв. дневно), което означава, че максималният размер на паричното обезщетение бе поставен в зависимост от динамиката на максималния месечен размер на осигурителния доход за страната. През 2014 г. той бе увеличен от 2 200 лв. на 2 400 лв., а от началото на 2015 г. той нарасна на 2 600 лв.

(3) Средномесечният размер на лицата с отпуснати през годината обезщетения е по-висок от средномесечния размер на обезщетенията на лицата със срок на изплащане на обезщетението, изтекъл през същата година. Данните сочат, че средният размер на новоотпуснатите обезщетения за безработица е бил между 1,20 и 1,24 пъти по-голям от средния размер на обезщетенията със срок на изплащане, изтекъл през същата календарна година.

Таблица 3: Средномесечен размер на паричното обезщетение за безработица на лицата с новоотпуснати обезщетения и с обезщетения с изтекъл срок на изплащане по години (2014-2018 г.)

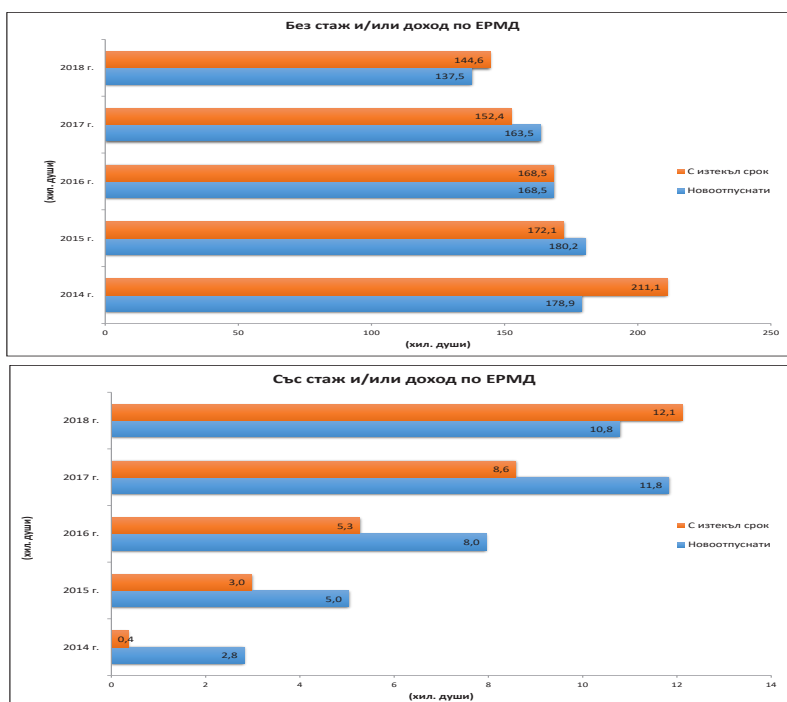
Показател	2014 г.	2015 г.	2016 г.	2017 г.	2018 г.
1. Средномесечен размер на парично обезщетение за безработица – новоотпуснати обезщетения (лв.)	300,0	349,0	402,0	452,0	514,0
2. Средномесечен размер на паричното обезщетение за безработица – с изтекъл срок на изплащане (лв.)	250,0	288,0	326,0	364,0	429,0
1 към 2	1,20	1,21	1,23	1,24	1,20

Забележка: (1) Размерите са изчислени на база съвкупността на лицата с право на парично обезщетение за съответния период, а не на база на съвкупността на лицата, на които е изплатено парично обезщетение през съответния период; (2) Данните не се отнасят за лицата със стаж и/или доход, придобити по законодателството на държава, с която се прилага международен договор, по който Република България е страна, или европейските регламенти за координация на системите за социална сигурност.

(4) Промяната в структурата на получателите на парични обезщетения за безработица. Тя се свързва преди всичко с увеличаване относителния дял на лицата с признат осигурителен стаж и/или доход, придобити по законодателството на държава, с която се прилага международен договор, по който Република България е страна, или европейските регламенти за координация на системите за социална сигурност (за краткост – ЕРМД, т.е. европейски регламенти и международни договори).

Данните сочат, че общият брой на безработните лица със стаж и/или доход по ЕРМД с отпуснати обезщетения надхвърля общия брой на безработните лица със стаж и/или доход по ЕРМД с обезщетения с изтекъл срок. Отделно от това, през 2018 г. общият брой на лицата със стаж и/или доход по ЕРМД с отпуснати обезщетения бележи близо 5-кратно увеличение в сравнение с 2014 г. За сметка на това, броят на лицата с отпуснати парични обезщетения за безработица без доход и/или стаж по ЕРМД е или близък до, или по-малък от броя на лицата без стаж и/или доход по ЕРМД с обезщетения с изтекъл срок.

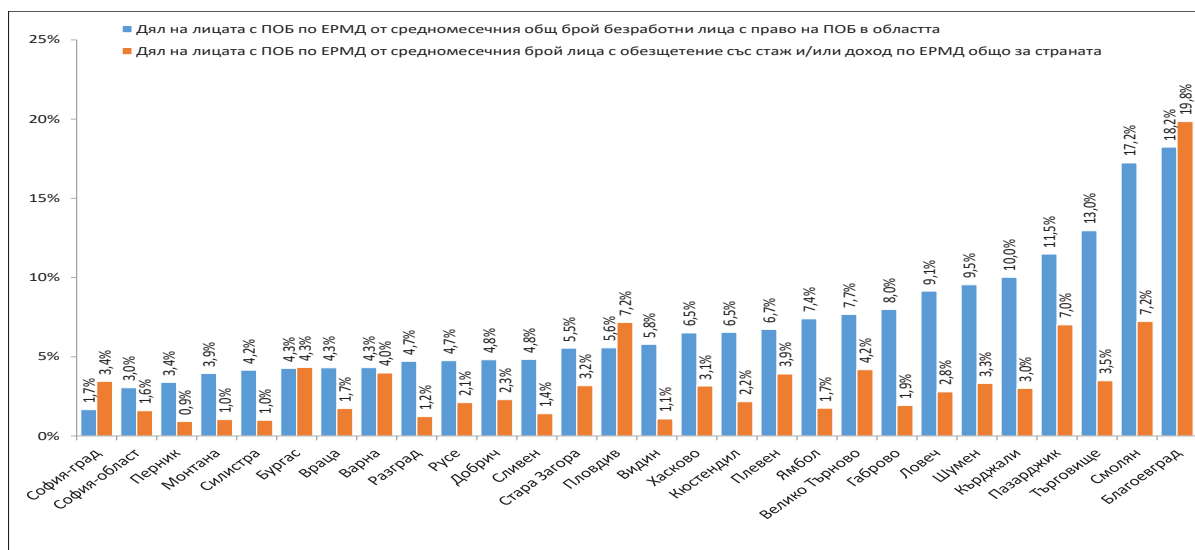
От около 1,6 на сто от общия брой на лицата с отпуснати през 2014 г. обезщетения, през 2018 г. делът на лицата с обезщетения, имащи стаж и/или доход по ЕРМД, нараства до 7,8 на сто от всички лица с отпуснати обезщетения.

Фиг. № 2. Лица с отпуснати парични обезщетения за безработица и обезщетения с изтекъл срок по наличие и отсъствие на признат осигурителен стаж и/или осигурителен доход по ЕРМД (2014-2018 г.)

Тази структурна промяна има важно значение, доколкото средномесечният размер на паричното обезщетение за безработица на лицата със стаж и/или доход по ЕРМД е значително по-висок от размера на обезщетението на лицата без стаж и/или доход по ЕРМД. Във връзка с това, данните за съвкупността от лица с право на парично обезщетение за безработица сочат, че през 2018 г. средномесечният размер на обезщетението за лицата със стаж и/или доход по ЕРМД доближава 1 364 лв., докато за лицата без стаж и/или доход по ЕРМД то е малко под 514 лв.

Лицата с право на обезщетение, имащи стаж и/или доход по ЕРМД, не са равномерно разпределени на територията на страната. Териториалното им разпределение по области показва, че делът на тези лица от общия брой лица с право на парично обезщетение за безработица в областта е най-голям в област Благоевград – близо 20 на сто от всички лица с право на парично обезщетение. Наред с това, в област Благоевград са съсредоточени най-много лица с парично обезщетение за безработица, имащи стаж и/или доход по ЕРМД. Там са над 18 на сто от всички лица с този профил.

Фиг. № 3. Териториално разпределение на лицата с право на парично обезщетение за безработица със стаж и/или доход по ЕРМД (средномесечно за 2018 г.)

Другите области, в които делът на лицата с право на парично обезщетение за безработица със стаж и/или доход по ЕРМД надхвърля средния за страната процент от 6,7 на сто, са Ямбол, Велико Търново, Габрово, Ловеч, Шумен (над 7 до 10 на сто), Кърджали, Пазарджик и Търговище (над 10 до 13 на сто), както и Смолян (17,2 на сто).

III. ИЗВОДИ И ЗАКЛЮЧЕНИЯ

Направеният преглед показва, че непосредствената причина, обясняваща нарастването на разходите на ДОО за парични обезщетения за безработица по КСО е свързана с факта, че средномесечният размер на паричното обезщетение нараства със значително по-бързи темпове в сравнение с намалението на общия брой на лицата с право на парично обезщетение за безработица, което е резултат от намалението на безработицата в страната.

Движещите фактори зад този процес са преди всичко от обективно икономическо естество, в това число: (1) по-високите трудови възнаграждения, респективно - по-високият доход, от който се изчислява размерът на паричното обезщетение; (2) нормативните промени, довели до по-висок минимален размер на обезщетението, но и решенията, свързани с увеличението на максималния месечен осигурителен доход за страната; (3) по-високите размери на обезщетенията, отпуснати на лицата с новоотпуснати парични обезщетения, в сравнение с лицата, чиито обезщетения са с изтекъл срок на изплащане; (4) промяната в структурата на лицата с право на парични обезщетения, при които по-голям дял започват да имат притежаващите осигурителен стаж и/или осигурителен доход, придобити по законодателството на държава, с която се прилага международен договор, по който Република България е страна, или европейските регламенти за координация на системите за социална сигурност.

От друга страна, освен тези закономерности, вероятно има и други групи фактори, които не подлежат на непосредствено статистическо изучаване, но които оказват влияние върху динамиката на разходите. Основание за това заключение дава обстоятелството, че темповете на нарастване на средномесечния размер на паричното обезщетение са много по-бързи, отколкото темповете на нарастване на средната работна заплата за страната. Ако средномесечният размер на обезщетението за безработица на лицата с право на парично обезщетение е нараснал с близо 79 на сто за периода 2014-2018 г., то средната годишна работна заплата е нараснала с малко над 38 на сто за същия период. Това е важно обстоятелство, имайки предвид, че размерът на обезщетението се изчислява на база доходите за последните 24 месеца, предхождащи месеца на прекратяване на правоотношението, и може да се очаква, че ръстът на трудовите възнаграждения в икономиката ще влияе върху размера на отпуснатите обезщетения с известен времеви лаг. Вместо това, динамиката на средномесечният размер на обезщетението изпреварва ръста на заплатите близо два пъти.

Тази динамика на средния размер на обезщетението не е продиктувана нито от включването на лица, редуващи периоди на заетост с периоди на получаване на парично обезщетение за безработица от ДОО, нито от включването на лица с високи възнаграждения, които по собствено желание са напуснали работа, за да получават парично обезщетение във висок размер. Това е така, защото съгласно ал. 4 на чл. 54б от КСО, безработните лица, придобили право на парично обезщетение преди изтичането на три години от предходно упражняване на правото на обезщетение за безработица, получават минималния размер на обезщетението за срок 4 месеца. Също така, съгласно ал. 3 на същата разпоредба, безработните лица, чиито правоотношения са били прекратени по тяхно желание или с тяхно съгласие, или поради виновното им поведение, получават минималния размер на паричното обезщетение за безработица за срок от 4 месеца.

В този контекст внимание заслужават отделните случаи и практики, нямащи характер на статистически закономерности, които дават възможност на лица с високи доходи, върху които са дължими или изплатени осигурителни вноски за фонд „Безработица“ на ДОО, да получават обезщетения в размер, изчислен като 60 на сто от този им доход за 24-те месеца преди месеца на прекратяване на правоотношението. При намаляващ общ брой регистрирани безработни лица с право на парично обезщетение за безработица, тези случаи и практики, в съчетание с нарастващ брой лица с право на парично обезщетение със стаж и/или доход по ЕРМД с много голям размер на обезщетението, водят до изпреварващо нарастване на средния размер на паричното обезщетение за безработица спрямо средните за страната трудови възнаграждения.

Изпълнение на консолидирания бюджет на ДОО за първите три месеца на 2019 г.

Настоящият анализ има за цел да представи основните моменти в изпълнението на консолидирания бюджет на държавното обществено осигуряване (КДОО) за първото тримесечие на 2019 г. Представена е информация за приходите, разходите и трансферите. Детайлна статистическа информация за изпълнението на КДОО за разглеждания период и за предходни години, подготвяна от отдел „Анализ и планиране на бюджета“ в дирекция „Анализ, планиране и прогнозиране“, може да бъде намерена в рубрика „Статистика и анализи“/ „Статистика“/ „Бюджет“ на интернет страницата на НОИ.

1. Приходи

През първото тримесечие на 2019 г. приходите на КДОО възлизат на 1 795,7 млн. лв., което представлява близо 23,85 на сто от плана за годината. В сравнение със същия период на миналата година, приходите са нараснали с 12,09 на сто.

Приходите от осигурителни вноски възлизат на 1 758,7 млн. лв., което представлява почти 98 на сто от общите приходи. В сравнение с първото тримесечие на 2018 г., приходите от осигурителни вноски са нараснали с 11,34 на сто. В структурата на тези приходи най-голям дял имат вноските от работодатели за наети от тях работници и служители (61,89 на сто), следвани от приходите от лични вноски от работниците и служителите (33,83 на сто) и приходите от вноски от самоосигуряващите се лица (4,25 на сто). За изследвания период приходите от главници по ревизионни актове за начет в приход на ДОО възлизат на 0,03 на сто.

Останалата част от приходите представляват приходи и доходи от собственост, приходи от глоби, санкции и наказателни лихви, други приходи (некласифицирани другаде) и внесени ДДС и други данъци върху продажбите (със знак минус).

2. Разходи

През първото тримесечие на 2019 г. разходите на КДОО възлизат на 2 766,9 млн. лв., което представлява близо 23,54 на сто от плана за годината. В сравнение със същия период на миналата година, разходите са нараснали с 2,66 на сто.

В структурата на разходите най-голям дял имат разходите за пенсии, социални обезщетения и помощи – 2 738,9 млн. лв. или малко под 99 на сто от общите разходи. Разходите за службите по социално осигуряване, в т.ч. по функция „Отбрана и сигурност“, са малко над 1 на сто от общите разходи.

Разходите за пенсии възлизат на малко под 2 355,0 млн. лв., като в сравнение с първото тримесечие на 2018 г. разходите за пенсии са нараснали с 2,30 на сто. Най-голям дял имат разходите за пенсии от ДОО (98,38 на сто от общите разходи за пенсии). Разходите за пенсии за сметка на държавния бюджет са 1,61 на сто от общите разходи за пенсии, а капиталовите трансфери за прехвърляне на пенсионни права към пенсионните схеми на Европейската комисия, Европейската централна банка и Европейската инвестиционна банка са 0,01 на сто от общите разходи за пенсии.

Разходите за социални обезщетения и помощи са 383,9 млн. лв. или със 4,54 на сто повече спрямо същия период на 2018 г. Три вида обезщетения съставляват близо 85 на сто от общите разходи за социални обезщетения и помощи. Това са: паричните обезщетения за временна неработоспособност поради общо заболяване (124,4 млн. лв. или 32,41 на сто от общите разходи в групата), паричните обезщетения за безработица (117,8 млн. лв. или 30,68 на сто от общите разходи в групата) и паричните обезщетения за бременност и раждане (82,5 млн. лв. или 21,48 на сто от общите разходи в групата). Основната причина за нарастването на разходите за тези обезщетения е по-високият среден размер на изплатеното парично обезщетение в сравнение с равнището му от предходната година, в това число и заради по-високия доход на осигурените лица, респективно – по-високата база, от която се изчислява размерът на обезщетението.

Разходите за службите за социално осигуряване (с включени разходи по функция „Отбрана и сигурност“) възлизат на малко над 28,0 млн. лв. В сравнение със същия период на предходната година, разходите за службите за социално осигуряване са нараснали със 7,51 на сто. Причината е свързана преди всичко със заложените през 2019 г. параметри на политиката по доходите в бюджетната сфера.

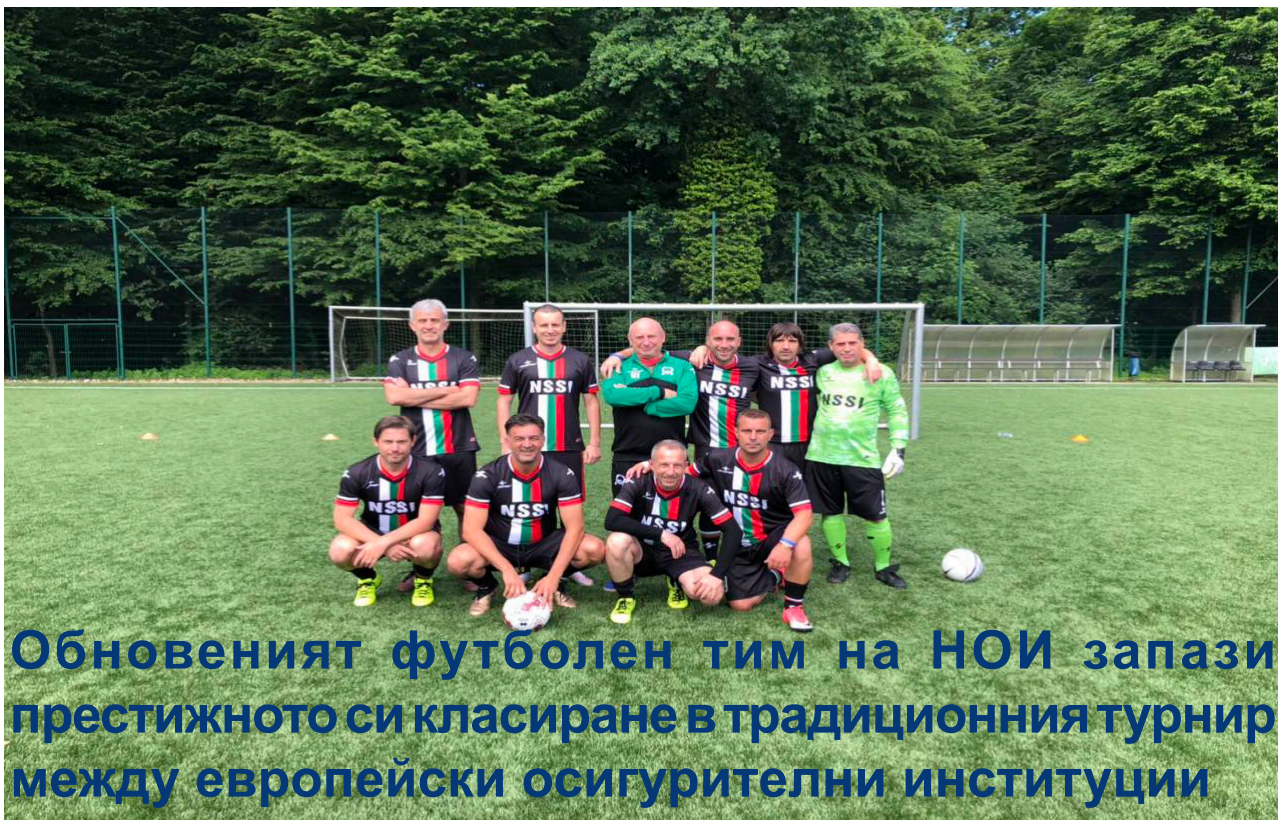
3. Трансфери

Трансферите (нето) по КДБОО възлизат на 1 004,3 млн. лв., което е изпълнение на плана за годината от 23,78 на сто. В сравнение със същия период на предходната година сумата на трансферите е намаляла с 10,67 на сто.

От централния бюджет са получени трансфери в размер на 1 003,2 млн. лв., като от тях 959,9 млн. лв. е трансфер от държавния бюджет за покриване на недостига от средства, а 43,3 млн. лв. представляват трансфер за изплащане на пенсии и добавки за сметка на държавния бюджет. Важно е да се отбележи, че трансферът за покриване на недостига от средства е с 8,28 на сто по-малък, отколкото е бил към края на първото тримесечие на 2018 г. Под формата на трансфер между бюджетни сметки (нето) са получени 1,1 млн. лв., по-голямата част от които са трансфери за поети осигурителни вноски и данъци.

* * *

Към края на първото тримесечие на 2019 г., балансът по КДБОО е положителен и възлиза на 33,0 млн. лв. В сравнение със същия период на 2019 г., превишението на приходите (вкл. трансферите) над разходите (вкл. трансферите) е със 6,63 на сто по-високо. Това се дължи преди всичко на факта, че приходите от осигурителни вноски нарастват по-бързо, отколкото разходите за пенсии, краткосрочни обезщетения и служби по социалното осигуряване.

Обновеният футболен тим на НОИ запази престижното си класиране в традиционния турнир между европейски осигурителни институции

В словенския курорт Моравске Топлице се състоя 20-ото издание на традиционния футболен турнир на малки врати между отбори от осигурителни институции от Европа. Тимът на българския Национален осигурителен институт се класира втори, с което повтори престижното си класиране от миналата година, когато надпреварата бе в Мюнхен.

Турнирът

По различни причини не успяха да се включат иначе потвърдилите участието си тимове, в последния миг и Германия. Така четирите участника – България, Австрия, Швейцария и Италия, играха на два пъти по системата „всеки срещу всеки“, като според регламента отборите се състояха от вратар и петима полеви играчи. Съотношението на сили и умения на терена ярко пролича още в първия ден – убедителни победи на българския НОИ срещу представителите на швейцарския Централен офис за социално осигуряване и срещу мощния италиански Национален институт за социална защита, представен обаче на практика от регионалния офис в Южен Тирол, област Венето, с център Болцано. При категоричната разлика в класите българите експериментираха със състава и в крайна сметка оставяха възможност за изява и на съперника. Австрийците от тамошния Пенсионноосигурителен институт обаче не бяха толко-ва артистични и благородни - целяха и успяха да натрупат по-убедителна голова разлика в мачовете срещу швейцарци и италианци. Дербито между тима на НОИ и класната австрийска формация бе със сигурност най-качественият мач на турнира. Обновеният български тим бе напълно равностоен на смятаните за фаворити австрийци и завърши 1:1, като българите пропиляха поне два от т.нар. “стопроцентови” шансове. Такива обаче имаше и пред българския вратар Костадин Войков, така че равенството в крайна сметка изглеждаше справедливо.

Втори кръг, но по същия сценарий. Убедителни български победи срещу Швейцария и Италия, още по-убедителни австрийски. България – Австрия: Chi vince la partita vince tutto, обобща италиански колега и бе точно така – който спечели този мач, печели всичко.

Убедително и заслужено 4:0 спечели мощният и значително по-млад австрийски отбор, дублирайки крайната победа от миналогодишното издание. В резюме: отново предпазлива игра от съперника на НОИ, първи гол за Австрия, опити за реакция на българите и стотинакилограмов немскоговорещ италианец в главна роля като арбитър, оставил без последствие откровена игра с ръка на австрийски футболист при отбелязване на втория гол за тях. Но превъзходство за съперника на българите в остатъка от времето. В крайна сметка: 1. Австрия; 2. България; 3. Италия 4. Швейцария.

Селекцията

В сравнение с миналата година селекцията на института включваше петима нови, което нормално се отразява на обиграността и комуникацията. Дори и по трудния начин – по пътя на загубите, тези мъже обаче бързо се превърнаха в единен и сплотен отбор. Ето и спечелилите купата за второто място в Словения:

КОСТАДИН ВОЙКОВ, изпълнител в отдел „Управление на собствеността“, ЦУ на НОИ

Новият вратар. Позиция с основна роля във футбола на малки вратички. Костадин „Пантерата“ Войков е с опит от трудните и много специални откъм отношение на публиката терени в аматьорските лиги на Софийска област. След години на кървави футболни прекеждия в Безден, Божурище, Сливница, Подгумер и прочие славни дестинации от Софийското поле, тихата и спокойна словенска провинция за Коцето бе нещо...напълно необичайно.

ГЕОРГИ МИЛАНОВ, началник на отдел „Управление на собствеността“ в ЦУ на НОИ

Лидер на тима и универсален боец на терена, но и незаменим с организационен опит и комуникации извън него, познат на всички ветерани от другите отбори. С много рутина, натрупана по европейските игрища точно в тази надпревара между осигурителните институции, готов да реагира на динамичната среда. На терена Георги Миланов е другото име на хъса и спортната злоба.

СЕРГЕЙ ХРИСТОВ, началник на сектор ”Контрол по разходите на ДОО” в ТП на НОИ – Плевен

Ново попълнение, и то какво! На 20-ата секунда от фамозния първи мач между България и Австрия водачът на австрийците промълви: „Този №8 е играл професионален футбол!“ Това е и истината: сегашният контрольор в плевенското ТП на НОИ Сергей Христов е играл за „Сливен“, „Академик“(Свищов), „Спартак“(Плевен), когато тези отбори бяха с елитен статут в българския футбол. Вярно, през 80-те години, но футболът не е стихотворение, за да го забравиш, така че опитният австриец и всички други бързо усетиха умения от друго измерение в българската „осмица“.

ВИЛИ СТОЙЧЕВ, началник на сектор "Контрол по разходите на ДОО" в ТП на НОИ – Благоевград

Благоевградското „орле“ се разбира служебно (еднакви са професионалните им позиции в НОИ) с батко си Сергей, но и отлично на терена с него и всички останали. Откритието на новата селекция – отлично сложен физически, пълен въздържател, комуникативен, дисциплиниран и позитивен. Не понася единствено лошо отношение към любимия му „Милан“.

ЯНКО СТОЕВ, експерт по осигуряването, отдел „Пенсии“ в ТП на НОИ – Кърджали

РОСЕН ГЕОРГИЕВ, изпълнител шофьор в ТП на НОИ – Кърджали

Интелектуалната половина от кърджалийския тандем в атаката на НОИ. Почитател на американския писател Дан Браун, по чиято книга „Шестото клеймо“ бе създаден хитовия филм „Демони и ангели“. Янко е сякаш в този филм - зъл демон на игрището и сговорчив ангел извън него. С малко думи, но понякога неподходящи за деца, се разбира перфектно с колегата си от Кърджали и връстник - Росен.

Двамата с Янко Стоев са с предишен опит в тези турнири и доста разпознаваеми за участниците от чужбина. Росен е в отлична физическа форма, защото е изцяло във футбола – играе постоянно, лицензиран футболен съдия, планира да завърши и треньорска школа. Чисто футболните му характеристики включват отличен контрол на топката, добра постановка на шута, естествен левичар, но играе и с двата крака. Не е случайно, че българската „деветка“ напомняше на австрийците на Юрген Клинсман, а на швейцарците – на подвизавалия се и в Женева български ас Мартин Петров.

ИЛИАН ГЕОРГИЕВ, директор на ТП на НОИ - Благоевград

Призован като ново попълнение в тима, Илиан се отнесе към новото си амплуа на футболист с ясното съзнание, че на терена няма шефове и подчинени, а сплотен тим. Директорът на благоевградското ТП е наясно, защото е с минало на футболист в школата на местния „Пирин“ и с мисъл за по-доброто настояще на същия клуб. По терените на Словения Илиан влизаше от пейката и низеше гол след гол срещу швейцарци и италианци. Всява респект с впечатляващата си физика (190 см/98 кг), вече тренира за следващи изяви и предостави документални доказателства от тренировките си в момента.

КОСТАДИН ПОПОВ, младши експерт в отдел “Управление на собствеността”, ЦУ на НОИ

Най-младият в тима, но не и дебютант, защото има предишни участия в турнирите на европейските социалноосигурителни институции, а и забележителни попадения. Със статут на резерва в обновения тим на НОИ, но винаги „на пружина“ и готов да помогне, когато трябва. В Словения това се случваше често, защото най-напред имаше идея за обиграване на тима, а освен това българските представители се отнасяха аристократично и артистично към видимо отстъпващите по класа съперници.

ИВАН СПАСОВ, главен специалист в отдел “Управление на собствеността“ в ЦУ на НОИ

Необхватен в няколко реда, но да опитаме. Иван е едновременно: волна балканска душа и сериозен професионалист от западен тип; хаплив в езика, но всъщност - с добро и щедро сърце. В сегашния отбор на НОИ – най-бързият, най-всеотдайният, най-комуникативният. Към чисто футболните си умения се отнася със самоирония, присъща на широко скроените хора. Иронично или не, получи приз от организаторите за най-добър играч – бутилка крушова ракия, която той няма да докосне, защото няма ясен спомен за вкуса на алкохола. Беше даден „под наем“ на италианците и с 2 гола в тяхна полза срещу Швейцария допринесе за третото им място.

Домакинството

Курортът Моравске Топлице се намира в крайната североизточна част на Словения. Само с около 700 жители, тук има 45 хотела, основният поминък е туризмът, базиран на черната, лечебна и освежаваща минерална вода от половин век насам. В първия турнирен ден мачовете се играха на помощно игрище до стадиона „Фазанария“ на елитния „Мура 05“ от близкия град Мурска Собота – в клубния му сайт за най-голям успех се смята отстраняването на българския ЦСКА в турнира „Лига Европа“ през юли 2012 г. Буквално всяко селце в района разполага с добре поддържани затревени терени. Арена на втория състезателен ден бе Боййна – „адаш“ по име на едно наше село в Трънско.

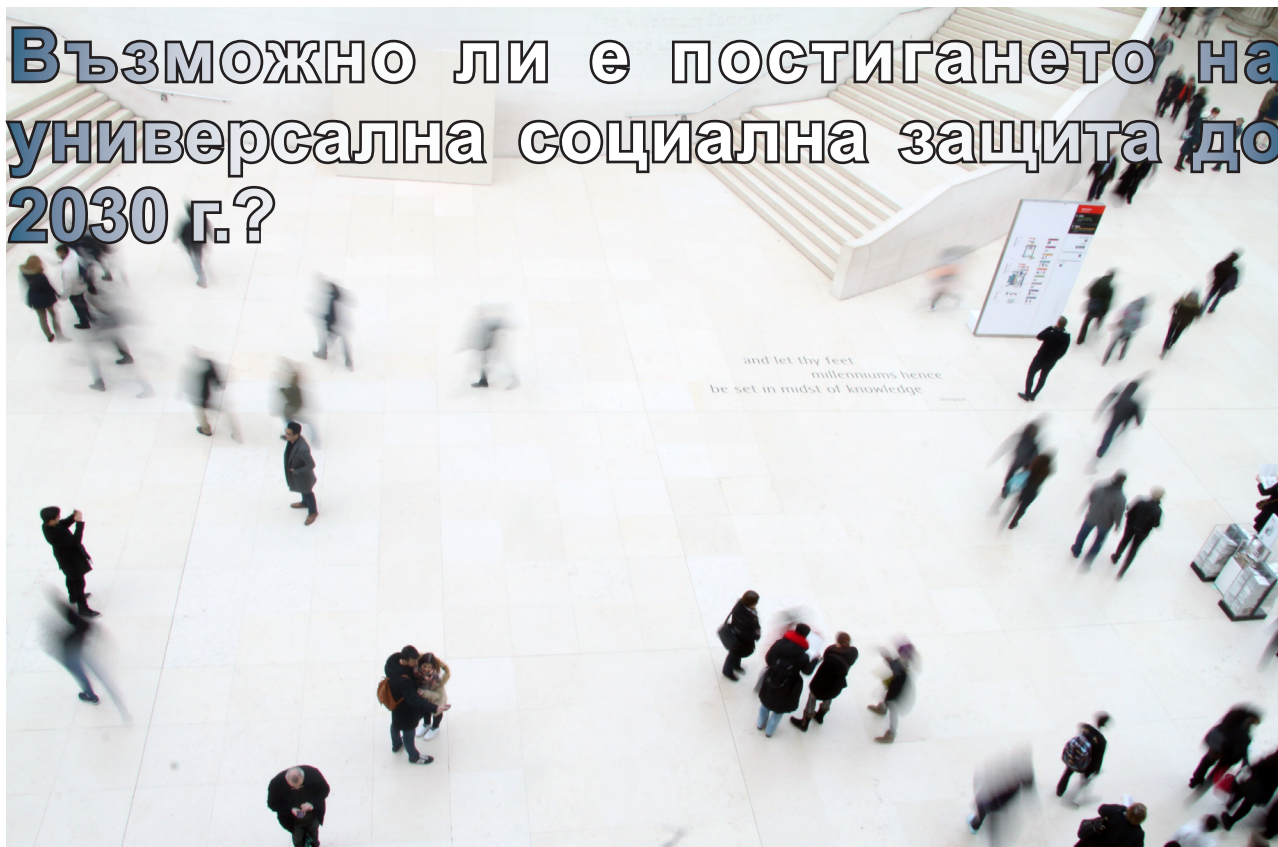

Догодина – в България!

Г-н Кристиан Петерка от Австрийския пенсионно-осигурителен институт, създател и основен организатор на този турнир, е съхранил отлични впечатления от българското домакинство на този турнир през 2016 г. и горещо желаеше изданието догодина отново да бъде поверено на НОИ. Това ще стане възможно благодарение на цялостното позитивно отношение на ръководството на института към тази проява и разбирането, че нейният смисъл със сигурност не се изчерпва със случващото се по игрищата, а е градеж на колегиални и професионални контакти, но и на европейското реноме на НОИ.

ВЪЗМОЖНО ЛИ Е ПОСТИГАНЕТО НА УНИВЕРСАЛНА СОЦИАЛНА ЗАЩИТА ДО 2030 Г.?

С приемането на Целите за устойчиво развитие (Sustainable Development Goals - SDG) членовете на ООН потвърдиха готовността си да работят в посока приемането на универсална социална защита до 2030 г. Международната асоциация за социално осигуряване (MACO) се ангажира с Глобалното партньорство за универсална социална защита и ще допринесе за постигането на тази цел посредством работата си както с институциите, които членуват в организацията, така и с международните си партньори.

Международната общност придвижва напред своите общи усилия за постигането на универсална социална защита до 2030 г. и част от това е и международната конференция на тази тема, която се организира в Международното бюро по труда в Женева на 5 февруари 2019 г. Чрез приемането на версия 1.3 на SDG членовете на Обединените нации поеха ангажимент да „прилагат подходящи на национални ниво системи и мерки за социална защита за всички (включително и на най-ниските нива) и до 2030 г. да постигнат сериозно покритие върху бедните и уязвимите“.

Конференцията беше възможност за засилване на Глобалното партньорство за универсална социална защита за постигане на целите за устойчиво развитие (USP2030), което представлява коалиция от международни организации и други заинтересовани страни, призоваваща към действие на всички нива, за да се гарантира постигането на това универсално покритие. Във въстъпителната си реч Мишел Бачелет, върховен комисар по човешките права на ООН, сподели, че „партньорството показва, че тази социална защита е изключително важен елемент от борбата за намаляване на бедността и защитата на фундаменталните човешки права“.

MACO се ангажира с глобалното партньорство

Събирайки в себе си повече от 320 социалноосигурителни институции от 156 страни, които се грижат за социалната закрила на повече от 3 млрд. души, MACO и нейната общност могат да предложат богат опит от добри и ефективни практики за засилване и подобряване на обхвата на социалното осигуряване. Затова е и съвсем логично организацията да използва конференцията като възможност не само да сподели знания, но и да се ангажира да работи като част от Глобалното партньорство за USP2030.

“MACO е ангажирана с Целите за устойчиво развитие и по-специално с целта за постигане на социална защита за всички до 2030 г. Ние сме горди да работим с нашите международни партньори и институциите, членувачи в нашата организация, за да направим тази цел реалност“, каза г-н Марсело Аби-Рамия Каetano, генерален секретар на MACO.

Разширяването на обхвата на социална защита е един от приоритетите на МАСО. Чрез своите центрове за върхови постижения организацията предоставя професионални насоки, организира академия за изграждане на капацитет и осигурява достъп до база данни на добри практики в помощ на социалноосигурителните институции от съответния регион. Имайки предвид че около половината от световното население няма достъп до никаква форма на социална защита, ограничаването на липсата на покритие е едно от десетте глобални предизвикателства пред социалното осигуряване на МАСО.

Източник: *issa.int*